

การประเมินแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดขอนแก่น ปีงบประมาณ 2562

สมจิตร เดชาเสถียร¹, เจษฎา สุรวรรณ¹, พชรพร ครองยุทธ², ปัทมา ล้อพงศ์พานิชย์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมินผลมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น ปีงบประมาณ 2562 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบ CIPPIEST ของ Stufflebeam เป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลแบบภาคตัดขวางระหว่าง ปีงบประมาณ 2562 (ตุลาคม 2561 - กันยายน 2562) โดยใช้การวิเคราะห์รายงาน เอกสารที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า ในปีงบประมาณ 2562 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพ ประกอบด้วย 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ 13 เป้าประสงค์ 45 ตัวชี้วัด มีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุขมีระบบการบริหารยุทธศาสตร์ผ่านโปรแกรมแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ที่พัฒนาขึ้นมาใหม่โดยได้รับการอนุมัติให้ดำเนินงาน 3,572 โครงการและสนับสนุนงบประมาณจำนวนทั้งสิ้น 163,072,865 บาท ตัวชี้วัดร้อยละ 73.33 (33 ตัวชี้วัด) มีผลการดำเนินงานผ่านเกณฑ์การประเมิน และร้อยละ 26.67 (12 ตัวชี้วัด) ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินข้อเสนอแนะสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่นควรพัฒนาระบบสารสนเทศให้สามารถเชื่อมโยงฐานข้อมูล ลดการทำงานที่ซ้ำซ้อน และตรวจสอบความถูกต้องได้ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพ, รูปแบบ CIPPIEST

¹นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ กลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์สาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น

²นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์สาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Corresponding Author: Jesada Surawan. Email: surawanjesada@gmail.com

EVALUATION OF STRATEGIC PLANNING FOR HEALTH DEVELOPMENT, KHONKAEN PROVINCIAL HEALTH OFFICE, FISCAL YEAR 2019

Somchit Dechasathian¹, Jesada Surawan¹, Pacharaporn Krongyuth², Pattama Lophongpanit³

ABSTRACT

This research is evaluation research. The objective is to assess the health development strategic plan, KhonKaen Provincial Health Office, in the fiscal year 2019. The researchers were applying the CIPPIEST model of Stufflebeam as a conceptual research framework. A cross-sectional study design to collect data during the fiscal year 2019 (October 2018-September 2019). An analysis of reports, documents, and in-depth interviews from the stakeholder has been analyzed with content analysis. The results showed that in the fiscal year 2019, the health development strategy consists of 4 strategic issues, 13 goals, and 45 indicators are aligned with the Ministry of Public Health's strategic plans. The action plan program has been developed to support the project management system. The 3,572 projects and a total budget of 163,072,805 baht have been approved through the action plan program. There were 73.33 % (33 indicators) of overall indicators pass the assessment criteria, and 26.67% (12 indicators) couldn't pass the assessment. Suggestion: Khon Kaen Provincial Health Office should develop the information systems to link information, reduce repetitive and validated work. It can improve the efficiency of strategic planning for health development to achieve better objectives.

Key words: Strategic Planning for Health Development, CIPPIEST model

¹Public Health Technical Officer Professional Level, Strategy for Health Development Subdivision, Khon kaen Provincial Health Office

²Public Health Technical Officer Senior Professional Level, Strategy for Health Development Subdivision, Khon kaen Provincial Health Office

³Assistant Professor, Faculty of Public Health, UbonRatchathani Rajabhat University

บทนำ (Introduction)

สืบเนื่องจากพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีพ.ศ.2546 หมวด 3 กำหนดให้ส่วนราชการต้องจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการราชการมีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของหน่วยงานและของรัฐ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความผาสุกและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน¹และมาตรา 16 ของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562² กำหนดให้ส่วนราชการจัดทำแผนปฏิบัติการของส่วนราชการนั้น โดยจัดทำเป็นแผนห้าปีซึ่งต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติแผนแม่บทแผนการปฏิรูปประเทศแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภาและแผนอื่นที่เกี่ยวข้องมาตรา 29 วรรค 2 กำหนดให้การบริการประชาชนและการติดต่อประสานงานระหว่างส่วนราชการด้วยกันต้องกระทำโดยใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลกลางที่สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) กำหนด และมาตรา 33 กำหนดให้ส่วนราชการจัดให้มีการทบทวนภารกิจของตนว่าภารกิจใดมีความจำเป็นหรือสมควรที่จะยกเลิกปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงการดำเนินการต่อไปหรือไม่ โดยคำนึงถึงยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทแผนการปฏิรูปประเทศแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาตินโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภาและแผนอื่นที่เกี่ยวข้องรวมถึงกำลังเงินงบประมาณของประเทศความคุ้มค่าของภารกิจ และสถานการณ์อื่นประกอบกัน

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่นโดยกลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์สาธารณสุขคำนึงถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพประจำปีงบประมาณ 2562 ภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพจังหวัดขอนแก่น 5 ปี (พ.ศ. 2560 – 2564) ให้มีความสอดคล้องกับบริบทในสถานการณ์ปัจจุบันประกอบด้วย 4 พันธกิจ 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ 13 เป้าประสงค์ 45 ตัวชี้วัดและแปลงเป็นกลยุทธ์สู่การปฏิบัติซึ่งจากการปฏิบัติที่ผ่านมาการประเมินผลการทำงานจะประเมินความสำเร็จของงานตามตัวชี้วัดเท่านั้นในขณะที่การประเมินผลด้านยุทธศาสตร์ (strategy control and evaluation) เป็นหนึ่งในสี่ขั้นตอนสำคัญของกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ (strategic planning) ที่มีความจำเป็นเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของภารกิจอีกทั้งยังเป็นการติดตามประเมินผลการทำงานขององค์กรให้เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ที่ตั้งไว้ทั้งนี้ถือเป็นหนึ่งในกลไกของการถ่วงดุลและตรวจสอบเพื่อให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กร (good governance) ซึ่งสอดคล้องตามที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกา

ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

จากการทบทวนวรรณกรรมนักวิจัยพบว่า การประเมินยุทธศาสตร์มีเครื่องมือการประเมินหลายรูปแบบแต่รูปแบบที่นิยมใช้มากได้แก่รูปแบบการประเมิน CIPPIEST ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจตามแนวคิดของ Stufflebeam เดิมมีชื่อว่า CIPP model และต่อมาได้มีการขยายผลโดยเพิ่มเติม IEST เข้ามาประกอบด้วยการประเมินด้านบริบท (context evaluation: C) ด้านปัจจัยนำเข้า (inputs evaluation: I) ด้านกระบวนการ (process evaluation: P) ด้านผลผลิต (products evaluation: P) ด้านผลกระทบ (impact evaluation: I) ด้านประสิทธิผล (effectiveness evaluation: E) ด้านความยั่งยืน (sustainability evaluation: S) และด้านการถ่ายโยงความรู้ (transportability evaluation: T)

นักวิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรในกลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์สาธารณสุขซึ่งรับผิดชอบเกี่ยวกับการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพโดยตรง และนักวิจัยที่เป็นคนกลางจากหน่วยงานภายนอก จึงเลือกใช้รูปแบบ CIPPIEST เป็นเครื่องมือการประเมินความสำเร็จตามตัวชี้วัดของยุทธศาสตร์พัฒนาสุขภาพประจำปีงบประมาณ 2562 ข้อมูลที่ได้จะทำให้ทราบการบรรลุผลตามวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ความสามารถในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และการบรรลุ

ตัวชี้วัดที่กำหนดรวมทั้งรับทราบปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดในการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นระหว่างการทำงาน และในปีงบประมาณต่อไปอันจะนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ “ประชาชนสุขภาพดี เจ้าหน้าที่มีความสุขระบบบริหารและบริการเป็นเลิศในเขตสุขภาพที่ 7”

วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)

การประเมินแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงประเมินผล (evaluation research) โดยประยุกต์ใช้รูปแบบ CIPPIEST ของ Stufflebeam เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลแบบภาคตัดขวาง ระหว่างปีงบประมาณ 2562 (ตุลาคม 2561 - กันยายน 2562) มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินบริบท ปัจจัยนำเข้าและกระบวนการแปลงแผนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ เป็นการประเมินก่อนจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพปีงบประมาณ 2562 โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้บริหาร ผู้รับผิดชอบแผนยุทธศาสตร์/ตัวบ่งชี้และบุคลากรระดับปฏิบัติการในหน่วยงานต่างๆ ที่นำแผนยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อย (focus group) เพื่อวิเคราะห์บริบท ได้แก่ ความสอดคล้องของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพ

ปีงบประมาณ 2562 กับ แผนยุทธศาสตร์ 20 ปี กระทรวงสาธารณสุข ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ สมรรถนะของบุคลากรระบบบริหารจัดการงบประมาณวัสดุ ครุภัณฑ์ และ กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการแปลงแผน ยุทธศาสตร์สู่การนำไปปฏิบัติ กระบวนการ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน และระบบสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินผลระหว่าง การดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ ในระยะ 6 เดือน 9 เดือน และเมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณ ได้แก่ ผลผลิต ผลกระทบ ประสิทธิผล ความ ยั่งยืน และการถ่ายโยงความรู้นักวิจัยเก็บ รวบรวมข้อมูลเชิงทฤษฎีจากการรายงานผล การดำเนินงานตามตัวชี้วัด นำมาวิเคราะห์ และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ ได้ข้อสรุปและคำแนะนำเพื่อนำไปใช้ในการ วางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพในปี ต่อไป

ผลการวิจัย (Result)

1. การประเมินด้านบริบท

จากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อจัดทำ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพสำนักงาน สาธารณสุขจังหวัดขอนแก่นปีงบประมาณ 2562 โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วน เสีย ผลการศึกษาพบว่า แผนยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุขประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ภายได้แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (ด้านสาธารณสุข) ประกอบด้วย แผน

ยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาความเป็นเลิศ 4 ด้าน 15 แผนงาน 40 โครงการและ 55 ตัวชี้วัด เมื่อ พิจารณาถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ศักยภาพและทรัพยากรของสำนักงาน สาธารณสุขจังหวัดขอนแก่นสภาพปัญหา/ ความต้องการของประชาชนตามเวลาและ สถานการณ์ของสังคมในปัจจุบันแล้ว นั้น พบว่ามีตัวชี้วัดที่ไม่สอดคล้องกับบริบท เช่น ระดับ ความสำเร็จของการพัฒนาเมือง สมุนไพรระดับความสำเร็จของเขตสุขภาพที่มี การบริหารจัดการระบบการผลิตและพัฒนา กำลังคนได้ตามเกณฑ์เป้าหมายที่กำหนด ร้อยละของเขตสุขภาพที่มีการบริหารจัดการ กำลังคนที่มีประสิทธิภาพเป็นต้น จึงไม่นำมา บรรจุไว้ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพ ดังนั้น ในปีงบประมาณ 2562 สำนักงาน สาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น จึงได้กำหนด แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพจำนวน 4 ด้าน 13 เป้าประสงค์ 45 ตัวชี้วัด และกำหนด วิสัยทัศน์ “ประชาชนสุขภาพดีเจ้าหน้าที่มี ความสุขระบบบริหารและบริการเป็นเลิศใน เขตสุขภาพที่7” เป็นเป้าหมายของการ ดำเนินงาน

2. การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า

จากการประเมินปัจจัยนำเข้า 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคลากรด้านวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ ด้านงบประมาณและด้านการบริหารจัดการ พบว่า สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น มีบุคลากรที่มีสมรรถนะเหมาะสม รับผิดชอบ

เป็นผู้ดูแลกำกับตัวชี้วัด/ผู้จัดเก็บข้อมูล ได้ครบทุกตัวชี้วัด สถานะทางการเงิน ณ วันที่ 30 กันยายน 2562 พบว่า ปังบประมาณ 2562 ราย รับรวม 3,896,084,080.07 บาท รายจ่ายรวม 3,862,207,978.99บาท ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่มีผลกำไร อย่างไรก็ตามยังพบปัญหาด้านการบริหารจัดการระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจมีขั้นตอนที่ซ้ำซ้อน ลำช้า ไม่สามารถกำกับติดตามการดำเนินงานได้อย่างเป็น real time กลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์สาธารณสุข จึงได้พัฒนาโปรแกรมแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการบริหารโครงการ ควบคุมกำกับการใช้งบประมาณให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ จากการนำไปใช้พบว่า ในปีงบประมาณ 2562 มีการบันทึกแผนปฏิบัติงานผ่านโปรแกรมAction plan จำนวน 3,572 แผนงาน/โครงการทั้ง 26 อำเภอครอบคลุม 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ 45 ตัวชี้วัดและนโยบายการปฏิบัติราชการของผู้บริหารกระทรวงสาธารณสุขงบประมาณที่ได้รับการอนุมัติในการดำเนินงานทั้งสิ้น 163,072,865 บาท ภาพรวมของผู้ใช้โปรแกรมส่วนใหญ่ ร้อยละ 38.8 มีความพึงพอใจระดับมาก รองลงมา ร้อยละ 36.6 มีความพึงพอใจระดับปานกลาง และร้อยละ 14.2 มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ตามลำดับ

3. การประเมินด้านกระบวนการ

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น มีระบบและกลไกการถ่ายทอดแผนยุทธศาสตร์พัฒนาสุขภาพแก่บุคลากรทุกระดับเพื่อแปลงแผนงานและโครงการสู่การปฏิบัติในระดับกิจกรรมมีระบบการบริหารโครงการผ่านโปรแกรมแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ โดยพบว่า ในปีงบประมาณ 2562 มีโครงการที่บันทึกผ่านโปรแกรมแผนปฏิบัติการเพื่อขออนุมัติจำนวน 3,572โครงการจำนวนเงินที่ขออนุมัติจำนวน 163,072,865 บาทบาทแยกตามประเด็นยุทธศาสตร์ 4 ยุทธศาสตร์ดังนี้ยุทธศาสตร์ที่ 1สร้างเสริมสุขภาพเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคและพัฒนาการคุ้มครองผู้บริโภคและการจัดการสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพจำนวน 2,070แผนงาน/โครงการจำนวนเงิน 76,615,945 บาท ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาคุณภาพสถานบริการตามมาตรฐานลดความแออัดและจัดระบบบริการในเครือข่ายแบบไร้รอยต่อจำนวน 726 แผนงาน/โครงการจำนวนเงิน 30,144,480 บาท ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะมีความสุขในการทำงานและสร้างความเข้มแข็งในภาคประชาสังคมจำนวน 244 แผนงาน/โครงการจำนวนเงิน 23,721,760 บาท ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบบริหารจัดการทางการเงินระบบสารสนเทศและยุทธศาสตร์และการวิจัยนวัตกรรมขององค์กรเพื่อสนับสนุนการให้บริการจำนวน 350 แผนงาน/โครงการ

จำนวนเงิน 24,532,621 บาทและแผนงาน/โครงการอื่นๆ จำนวน 182 แผนงาน/โครงการ จำนวนเงิน 8,058,059 บาท นอกจากนี้สำนักงานสาธารณสุขขอนแก่น ยังมีการออกนิเทศเพื่อรับทราบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการ เพื่อวางแผนจัดกิจกรรมช่วยเหลือแก้ไขปัญหาและเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการกำกับติดตามกระบวนการทางการเงิน/การเบิกจ่าย เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพทำให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันเวลา อีกทั้งยังมีระบบการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับอย่างต่อเนื่อง

4. การประเมินด้านผลผลิต

การประเมินผลสำเร็จตามตัวชี้วัด 45 ตัวชี้วัดพบว่า ตัวชี้วัดร้อยละ 73.33 (33 ตัวชี้วัด) มีผลการดำเนินงานผ่านเกณฑ์ และร้อยละ 26.67 (12 ตัวชี้วัด) ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ประกอบด้วย 1) อัตราส่วนมารดาตายต่อการเกิดมีชีพแสนคน 2) อัตราตายทารกแรกเกิดอายุ 0 – 28 วัน 3) ร้อยละของเด็กที่พบพัฒนาการล่าช้าได้รับการพัฒนาด้วย TEDA4I 4) ร้อยละการตั้งครรภ์ซ้ำวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี 5) ร้อยละการคัดกรองในกลุ่มสตรีที่ต้องเฝ้าระวังมะเร็งที่มีความเสี่ยงสูง (มะเร็งปากมดลูก) 6) ร้อยละของผู้ป่วยเบาหวานและความดันโลหิตสูงที่ควบคุมได้ 7) ร้อยละผู้ป่วยเบาหวานและความดันโลหิตสูงได้รับการคัดกรอง CKD และควบคุมได้ตามเกณฑ์ 8) ระดับความพึงพอใจของ

ผู้รับบริการ 9) ร้อยละของหน่วยงานผ่านการประเมินระบบควบคุมภายใน 10) ประสิทธิภาพการบริหารการเงิน: โรงพยาบาลผ่านเกณฑ์การประเมินการบริหารจัดการการเงินการคลังที่มีประสิทธิภาพ 11) ร้อยละของหน่วยบริการผ่านเกณฑ์คุณภาพข้อมูล (คุณภาพการให้รหัส ICD) และ 12) Digital Transformation

5. การประเมินด้านผลกระทบ

จากการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์พัฒนาสุขภาพก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบต่อประชากรกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวชี้วัดด้านอัตราส่วนมารดาตายต่อการเกิดมีชีพแสนคนอัตราตายทารกแรกเกิดอายุ 0 – 28 วัน ร้อยละของเด็กที่พบพัฒนาการล่าช้าได้รับการพัฒนาด้วย TEDA4I ร้อยละการตั้งครรภ์ซ้ำวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละการคัดกรองในกลุ่มสตรีที่ต้องเฝ้าระวังมะเร็งที่มีความเสี่ยงสูง (มะเร็งปากมดลูก) ร้อยละของผู้ป่วยเบาหวานและความดันโลหิตสูงที่ควบคุมได้ร้อยละผู้ป่วยเบาหวานและความดันโลหิตสูงได้รับการคัดกรอง CKD และควบคุมได้ตามเกณฑ์ตัวชี้วัดที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินเหล่านี้ ทำให้แนวโน้มอัตราการตาย การป่วยด้วยโรคที่สามารถป้องกันได้สูงขึ้น ส่งผลต่ออายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดีต่ำลงและเพิ่มรายจ่ายด้านสุขภาพให้กับครัวเรือนและรัฐบาล สำหรับตัวชี้วัดอื่นที่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน เป็นตัวชี้วัดด้านการบริหารจัดการ การเงินและการคลัง

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจะสะท้อนกลับไปยังแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมที่วางแผนไว้ จะไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เนื่องจากขาดการบริหารจัดการที่ดี สิ่งที่ต้องดำเนินการต่อไปจึงควรพิจารณาว่าหน่วยงานที่มีผลการประเมินด้านการบริหารจัดการไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินเป็นหน่วยงานที่มีผลการประเมินตัวชี้วัดตามแผนยุทธศาสตร์ที่ 1 – 3 ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินด้วยหรือไม่ เพื่อค้นหาสาเหตุและวางแผนแก้ไขปัญหในปีต่อไป

6. การประเมินด้านประสิทธิผล

การดำเนินแผนงาน/โครงการตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพพบว่าสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ เมื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ พบว่าด้านประชาชนสุขภาพดี ประเมินจากประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 จำนวน 4 เป้าประสงค์ 19 ตัวชี้วัด ร้อยละ 73.68 (14 ตัวชี้วัด) ผ่านเกณฑ์การประเมิน ยุทธศาสตร์ที่ 2 จำนวน 3 เป้าประสงค์ 14 ตัวชี้วัด ร้อยละ 78.57 (11 ตัวชี้วัด) ผ่านเกณฑ์การประเมิน ในด้านเจ้าหน้าที่มีความสุข ประเมินจากยุทธศาสตร์ที่ 3 จำนวน 2 เป้าประสงค์ 3 ตัวชี้วัด พบว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน ร้อยละ 100 โดยพบว่าหน่วยงานในเครือข่ายบริการสาธารณสุขนำดัชนีความสุขของคนทำงานไปใช้และดำเนินการครบ 5 ระดับ คิดเป็น

ร้อยละ 100 ทำให้อัตราการคงอยู่ของบุคลากรสาธารณสุข เท่ากับร้อยละ 99.1 ในด้านระบบบริหารและบริการเป็นเลิศในเขตสุขภาพที่ 7 นั้น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น มีผลการดำเนินงานผ่านเกณฑ์จำนวน 33 ตัวชี้วัด และเมื่อเปรียบเทียบกับผลการดำเนินงานของจังหวัดอื่นในเขตสุขภาพที่ 7 พบว่าผลงานเป็นอันดับ 1 เพิ่มขึ้นจาก 8 ตัวชี้วัดในปีงบประมาณ 2561 เป็นจำนวน 12 ตัวชี้วัดและผลการดำเนินงานผ่านเกณฑ์อันดับที่ 4 เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นหรือไม่ผ่านเกณฑ์ลดลงจาก 21 ตัวชี้วัด ในปีงบประมาณ 2561 เหลือ 17 ตัวชี้วัดในปีงบประมาณ 2562 ส่งผลให้หน่วยงานได้รับเกียรติบัตร (รางวัลระดับดีเยี่ยม) หน่วยงานที่มีการกำกับดูแลองค์การที่ดี ของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

7. การประเมินด้านความยั่งยืน

จากผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพ ปีงบประมาณ 2560 – 2562 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น ได้สนับสนุนการพัฒนาแผนงาน/โครงการตามกระบวนการ PDCA จนกระทั่งได้องค์ความรู้ที่สามารถเผยแพร่ให้หน่วยงานอื่นนำไปใช้ได้หลายๆ โครงการ ยกตัวอย่างเช่น โครงการใช้ยาอย่างสมเหตุผล ผลการควบคุมการดื้อยาต้านจุลชีพของโรงพยาบาลและรพ.สต. (RDU) ทำให้โรงพยาบาลและรพ.สต.ผ่าน

เกณฑ์ RDU ขั้นที่ 1 ร้อยละ 100 โรงพยาบาลทั่วไปและโรงพยาบาลศูนย์ มีระบบการจัดการ AMR อย่างบูรณาการ ร้อยละ 100 ระดับความสำเร็จผ่านเกณฑ์การประเมินเป็นอันดับ 1 ของเขตสุขภาพที่ 7 ระยะเวลา 3 ปี ต่อเนื่อง เป็นต้น

8. การประเมินด้านการถ่ายโยงความรู้

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น ให้ความสำคัญกับการนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดให้กลุ่มเป้าหมายคนอื่นๆ หรือนำไปประยุกต์ใช้หรือพัฒนาต่อยอด ดังจะเห็นได้จากการอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ให้มีทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะการปฐมพยาบาลเบื้องต้น และมีทักษะการช่วยฟื้นคืนชีพ พบระดับความสำเร็จ ร้อยละ 100 การอบรมอาสาสมัครประจำครอบครัว (อสค.) พบว่า อสค. ร้อยละ 100 เป็นแกนนำปฏิบัติตนด้านสุขภาพที่มีพฤติกรรมเป็นแบบอย่างให้ครอบครัวและเป็นผู้ดูแลสุขภาพของคนในครอบครัวตนเองสามารถถ่ายทอดความรู้ให้คนในครอบครัวตนเองและช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงได้ และประสานงานพัฒนาสุขภาพครอบครัวและเป็นเครือข่ายกับอสม.โดยไม่ซ้ำซ้อนบทบาทกันนอกจากนั้น จากการนับจำนวนผลงานวิจัย/R2R ด้านสุขภาพที่นำไปใช้ประโยชน์ตั้งแต่ตุลาคม 2561 - กันยายน 2562 (กรณีทำงานวิจัย/R2R มีการนำไปใช้

ประโยชน์มากกว่า 1 ครั้งให้นับการใช้ประโยชน์ได้เพียงครั้งเดียว) พบว่าร้อยละ 51 ของผลงานวิจัย/R2R ที่เผยแพร่ผ่านการประชุมวิชาการหรือวารสาร ได้มีการนำไปใช้ประโยชน์ในการด้านการศึกษาและการใช้ดูแลสุขภาพผู้ป่วยอย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย (Discussion and Conclusion)

การประเมินแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่นปีงบประมาณ 2562โดยใช้รูปแบบ CIPPIEST เป็นกรอบแนวคิดการประเมินเพื่อการตัดสินใจของผู้บริหารครั้งนี้ สามารถนำมาใช้ประเมินได้ทุกระยะของการดำเนินงาน ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศสำหรับตัดสินใจกำหนดสิ่งต่างๆ ได้แก่ ความสัมพันธ์ของเป้าหมายกับความต้องการที่จะได้รับการบริการ หรือ การได้รับโอกาส การจัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับระยะเวลา การใช้งบประมาณและทรัพยากร การออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบท การควบคุมกำกับติดตาม และการตัดสินใจยุบ หรือ ยกเลิก หรือดำเนินโครงการต่อไปในอนาคต^{4,5} ผลการประเมินพบว่า แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น ปีงบประมาณ 2562 ประกอบด้วยแผนยุทธศาสตร์ 4 ด้าน 13 เป้าประสงค์ 45 ตัวชี้วัด มีความสอดคล้องกับบริบทของหน่วยงาน และแผนยุทธศาสตร์กระทรวง

สาธารณสุขประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (ด้านสาธารณสุข) มีปัจจัยนำเข้าที่สามารถสนับสนุนการบริหารจัดการแผนงาน/โครงการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผลการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์⁶ ทั้ง 4 ด้านประเมินผลสำเร็จตามตัวชี้วัด 45 ตัวชี้วัดพบว่าตัวชี้วัดร้อยละ 73.33 (33 ตัวชี้วัด) มีผลการดำเนินงานผ่านเกณฑ์และร้อยละ 26.67 (12 ตัวชี้วัด) ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินเกิดจากปัญหาและอุปสรรคสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ เนื่องจากขาดการเชื่อมโยงข้อมูลจากฐานข้อมูลต่างๆ ทำให้มีข้อมูลที่ไม่เพียงพอไม่เป็นปัจจุบัน มีความผิดพลาดในการลงข้อมูล และระบบการส่งเอกสารออนไลน์ที่ไม่ประสานกันทำให้ต้องลงข้อมูลเดิมซ้ำในรายงานแต่ละรายงาน จึงเกิดความผิดพลาดได้ ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลระบบและผู้ใช้งานระบบคลังข้อมูลด้านการแพทย์และสุขภาพ (Health Data Center: HDC on Cloud) เพื่อให้สามารถเข้าถึงข้อมูลที่เป็น Big Data ได้อย่างรวดเร็ว สามารถตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของข้อมูลและการเชื่อมโยงข้อมูล เพื่อลดความซ้ำซ้อนของการลงข้อมูลได้ รวมทั้งการพัฒนาโปรแกรมแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ให้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ระบบให้มากขึ้น เพื่อลดขั้นตอนการเดินทางส่งเอกสาร และการอนุมัติโครงการที่

รวดเร็วขึ้น 2) ด้านบุคลากรที่อาจทำงานไม่ตรงตามความเชี่ยวชาญ ทำให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลการทำงานลดลง 3) บริบทด้านวัฒนธรรม และค่านิยมของผู้ใช้บริการทำให้ตัวชี้วัดด้านการตรวจมะเร็งปากมดลูก และการตั้งครรภ์ซ้ำของวัยรุ่นไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน และวัฒนธรรมการรับประทานอาหารของคนอีสาน ทำให้อัตราการป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อเรื้อรังยังคงเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญ ซึ่งการปรับทัศนคติยังคงต้องใช้การสื่อสารด้านสุขภาพ (Health Literacy) อย่างต่อเนื่อง เพื่อลดผลกระทบทางลบด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม และเพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ “ประชาชนสุขภาพดี เจ้าหน้าที่มีความสุขระบบบริหารและบริการเป็นเลิศในเขตสุขภาพที่ 7”

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีด้วยความร่วมมืออย่างดียิ่งจากบุคลากรกลุ่มงานพัฒนายุทธศาสตร์สาธารณสุขบุคลากรด้านการแพทย์และการสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกท่านที่ได้เสียสละเวลาให้นักวิจัยสัมภาษณ์และให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาวิจัยขอขอบคุณนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดขอนแก่นและบุคลากรสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่นที่อำนวยความสะดวกในการศึกษาวิจัย

จนกระทั่งสำเร็จลุล่วงภายในระยะเวลาที่กำหนด

เอกสารอ้างอิง (Reference)

1. The Secretariat of the Cabinet. Royal Decree on Criteria and Procedures for Good Governance, B.E. 2546 (2003). R Thai Gov Gaz. 2003; 120 (100): 1–16.
2. The Secretariat of the Cabinet. Royal Decree on Criteria and Procedures for Good Governance (2), B.E. 2562 (2019). R Thai Gov Gaz [Internet]. 2019; 136(56): 253–6. Available from: http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DA/TA/PDF/2562/A/056/T_0253.PDF
3. Stufflebeam DL, Coryn CLS. **Evaluation: Theory, models and applications.** 2nd eds. San Francisco: Jossey-Bass; 2014.
4. Chintapanyakun T, Ruaengsri S, Laksana K, Lhongsap P. The new curriculum evaluation: CIPPIest model. **J Police Nurse.** 2017; 9(2): 203–12.
5. Buosonte R. CIPP and CIPPIest evaluation model: Mistaken and precise concepts of applications. **Silpakorn Educ Res J.** 2013; 5(2): 7–24.
6. Khon Kaen Provincial Health Office. **Workshop seminar documents of Strategic Planning for Health Development.** 2019.

